

Eksamen i Emne OPG3401

Bacheloroppgave

**Samvirke mellom Forsvaret og politiet under
håndteringen av skredet i Gjerdrum**

av

Kadett Mari Tjelta

Godkjent for offentlig publisering

Publiseringsavtale

En avtale om elektronisk publisering av bachelor/prosjektoppgave

Kadetten har opphavsrett til oppgaven, inkludert rettighetene til å publisere den.

Alle oppgaver som oppfyller kravene til publisering vil bli registrert og publisert i Bibsys Brage når kadetten har godkjent publisering.

Oppgaver som er graderte eller begrenset av en inngått avtale vil ikke bli publisert.

Jeg gir herved Luftkrigsskolen rett til å gjøre denne oppgaven tilgjengelig elektronisk, gratis og uten kostnader	☒ Ja	☐ Nei
Finnes det en avtale om forsinket eller kun intern publisering? (Utfyllende opplysninger må fylles ut)	☐ Ja	☒ Nei
Hvis ja: kan oppgaven publiseres elektronisk når embargoperioden utløper?	☐ Ja	☐ Nei

Plagiaterklæring

Jeg erklærer herved at oppgaven er mitt eget arbeid og med bruk av riktig kildehenvisning.

Jeg har ikke nyttet annen hjelp enn det som er beskrevet i oppgaven.

Jeg er klar over at brudd på dette vil føre til avvisning av oppgaven.

Dato: 30 – 04 – 2021

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	4
1.1 Problemstilling	4
1.2 Avgrensing	5
1.3 Begrepsavklaring.....	5
1.4 Oppgavens struktur	6
2 Metode.....	7
2.1 Kvalitativ tilnærming	7
2.2 Metode for datainnsamling.....	8
2.3 Tidligere forskning	11
2.4 Etske hensyn.....	12
3 Sentrale tiltak etter 22. juli 2011 for å bedre samarbeidet mellom beredskapsaktører	12
3.1 Samordning og samvirke.....	14
3.2 Bistandsinstruksen.....	16
4 Skredet i Gjerdrum 30. desember 2020.....	17
4.1 Forsvarets bidrag til redningsaksjonen i Gjerdrum	17
4.2 Organisasjonsplan for redningstjenesten.....	18
5 Drøfting	20
5.1 Samvirkeprinsippet.....	21
5.2 Ny instruks for Forsvarets bistand til politiet.....	24
5.3 Øvingssamarbeid mellom Forsvaret og politiet	26
5.4 Forsvarets tilgjengelige ressurser	28
5.5 Geografisk beliggenhet av skredområdet og lokalisering av Forsvarets ressurser	30
6 Oppsummering	31
7 Referanser.....	34

1 Innledning

Natt til 30. desember 2020 gikk det et leirskred i Gjerdrum som utløste katastrofealarm, og det ble gjennomført en omfattende redningsaksjon. Fra 30. desember 2020 til 5. januar 2021 pågikk redningsaksjonen som ble avsluttet da det ikke var håp om å finne flere i live. På dette tidspunktet var det funnet sju omkomne og tre personer var savnet (Solheim & Thommessen, 2021).

Redningsaksjonen samlet nødetater, Forsvaret og frivillige, og beskrives av stabssjef i Øst-politidistrikt Jan Eivind Myklatun til å være en vellykket krisehåndtering. Han beskriver en redningsaksjon som for første gang på lenge samlet så mange eksterne og så mange etater i en felles redningsaksjon (J.E. Myklatun, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). De siste soldatene fra Heimevernet reiste fra skredområdet den 12. januar 2021. På dette tidspunktet hadde Forsvaret bistått med flere ressurser som blir omtalt videre i oppgaven.

I media beskrives samarbeidet mellom Forsvaret og politiet på følgende måte etter skredet i Gjerdrum: «Etter 22. juli ble det snakket om ressursene som ikke fant hverandre, men det har de i høyeste grad gjort her» (Hallingstorp, 2021). Uttalelsen har ført til at forskningsprosjektet tar sikte på å undersøke to ulike perspektiver ved samvirke under redningsaksjonen i Gjerdrum.

For det første undersøker jeg hvordan konkrete tiltak innført etter terrorhendelsen 22. juli 2011 kan ha påvirket samvirke mellom Forsvaret og politiet under håndteringen av skredet i Gjerdrum. For det andre, vil jeg se nærmere på faktorer knyttet opp mot tilfeldigheter som kan ha påvirket samvirke, men som ikke ses i direkte sammenheng med tiltakene som listes opp som resultat av 22. juli.

1.1 Problemstilling

Oppgavens problemstilling har til hensikt å undersøke hvilke faktorer som kan ha påvirket samvirke mellom Forsvaret og politiet under håndteringen av skredet i Gjerdrum.

Problemstillingen er som følger:

Hvilke faktorer påvirket samvirke mellom Forsvaret og politiet under håndteringen av skredet i Gjerdrum i 2020?

1.2 Avgrensning

Oppgaven er avgrenset til å se på konkrete momenter ved krisehåndteringssystemet som kan knyttes opp mot evnen til samvirke. Dermed vil ikke oppgaven ta for seg systemet som en helhet med alle de aktører, prinsipper og instruksjoner som medfølger. Videre avgrenses oppgaven til å utelukkende se på samvirke mellom Forsvaret og politiet. Dermed vil flere viktige aktører som har hatt betydning for håndteringen av skredet i Gjerdrum ikke gjøres rede for i oppgaven. Dette betyr derimot ikke at deres innsats ikke er av samme viktighet. Avgrensingen er gjort på bakgrunn av Forsvaret og politiets sentrale roller i sivil krisehåndtering.

1.3 Begrepsavklaring

1.3.1 Samvirke

Samvirke som begrep defineres sjeldent i litteraturen for krisehåndtering. Samtidig, blir stadig viktigheten av samvirke fremhevet. I tillegg står samvirkeprinsippet og ulike organer for samvirke sentralt på flere områder, blant annet innenfor nasjonal krisehåndtering. Begrepet «samvirke» benyttes i denne oppgaven som en generell betegnelse som beskriver samarbeid og samordning mellom Forsvaret og politiet. Samvirke er en mekanisme for samordning, og dette vil bli beskrevet ytterligere i kapittel 3.1 om samordning og samvirke.

1.3.2 Statssikkerhet og samfunnssikkerhet

I krisehåndteringslitteraturen skilles det ofte mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet. Med statssikkerhet menes «å ivareta statens eksistens, suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 10). Samfunnssikkerhet omfatter hendelser som utløses av naturen, samt hendelser som er forårsaket av menneskelige eller tekniske feil, så vel som bevisste handlinger. Videre defineres samfunnssikkerhet som «samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 10).

Denne oppgaven vil belyse Forsvarets rolle i ivaretagelse av samfunnssikkerheten gjennom å se på Forsvarets kjerneoppgaver. Av kjerneoppgavene vil jeg trekke fram oppgave 9: «Bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver»

(Forsvarsdepartementet, 2016, s. 27). Mer detaljert beskrivelse av hva som inngår i oppgave 9 vil bli diskutert i drøftingskapittelet i lys av Forsvarets innsats i sivil krisehåndtering.

1.3.3 Krisebegrepet

Seniorforsker ved Forsvarets Forskningsinstitutt Anders Kjølberg, definerer krisebegrepet på følgende måte basert på en sammenslutning av flere kilder:

En krise i vår sammenheng sies å være en situasjon som karakteriseres av tre forhold:

(1) en følelse av at sentrale verdier er truet; (2) et behov for (rask) handling og en følelse av at noe *må* gjøres; (3) en følelse av usikkerhet: Hva er det som skjer? Hva blir det neste? Hva er konsekvensene av det som skjer, hva er mulige handlingsalternativer og hva er konsekvensene av disse? (Kjølberg, 2013, s. 21).

Ettersom begrepet har en bred betydning, vil det være nødvendig å gjøre rede for de ulike aspektene ved en krise. For Gjerdrum kommune og innbyggerne i Gjerdrum ble skredet opplevd som en krise. Samtidig opplevde aktørene som bidro i redningsaksjonen en krise som blant annet medførte et behov for handling. I oppgaven benyttes begrepet med den bredden av faktorer som beskrives i definisjonen av Kjølberg.

1.4 Oppgavens struktur

Først vil metodekapittelet presenteres, hvor det gjøres rede for kvalitativ tilnærming som benyttes for oppgavens datainnsamling. Valgte metoder innenfor kvalitativ tilnærming baserer seg på individuelle intervju og dokumentundersøkelse. Kapittel 3 gir en innføring i tiltak som ble innført etter 22. juli 2011 for å bedre samarbeidet mellom beredskapsaktører. Deretter følger en beskrivelse av samvirkeprinsippet og bistandsinstruksen. I kapittel 4 går jeg nærmere inn på skredet i Gjerdrum og Forsvarets bidrag under redningsaksjonen. Videre følger en beskrivelse av organisasjonsplan for redningstjenesten som vil være nødvendig for å kontekstualisere Forsvarets rolle og hjemmelsgrunnlag for å bidra i redningsaksjonen. Drøftingskapittelet vil legge kapittel 3 og 4 til grunn for å identifisere og drøfte ulike faktorer som anses som relevante for å besvare problemstillingen. Til slutt vil jeg oppsummere oppgavens funn.

2 Metode

2.1 Kvalitativ tilnærming

En kan tilegne seg data til en undersøkelse gjennom kvantitativ og kvalitativ tilnærming. Kvantitativ tilnærming benyttes ved målbar datainnsamling, mens kvalitativ tilnærming har til hensikt å kartlegge meninger og opplevelser (Dalland, 2017, s. 52). Gjennom meninger og opplevelser kan en dokumentere ulik forståelse og oppfatning av hendelser, samt at en har mulighet til å gå mer i dybden på tematikken. Samtidig er det metoder innenfor kvalitativ tilnærming som dokumenterer objektive fakta og ikke bare subjektive meninger rundt opplevelser. Eksempelvis kan dokumentundersøkelser bidra til å kartlegge objektive fakta, mens et intervju i stor grad vil undersøke subjektive opplevelser.

For å forske på problemstillingen i denne oppgaven har jeg benyttet en kvalitativ tilnærming. Den valgte tilnærmingen begrunnes ved at fokuset for forskningsprosjektet er å studere hvordan ulike mennesker og dokumentkilder fortolker et gitt perspektiv på håndteringen av skredet i Gjerdrum. De ulike nyansene og variasjonene som ligger til grunn for deres tolkning kommer tydeligere fram i form av ord enn gjennom tall i den kvantitative tilnærmingen (Jacobsen, 2013, s. 31).

Innenfor den kvalitative tilnærmingen har jeg valgt metodene individuelt intervju og dokumentundersøkelse for å nyansere perspektivene, ettersom metodene utfyller hverandre. Ved å benytte seg av både primærdata og sekundærdata kan dette bidra til å øke påliteligheten til innsamlet data. Dette begrunnes ved at hver enkelt metode innenfor den kvalitative datainnsamlingen er selektive i sin informasjonsinnhenting, og dermed vil naturlig noe informasjon bli utelukket. Ved å bruke en kombinasjon av to metoder kan en i større grad minimere sjansen for å utelukke viktig data (Jacobsen, 2013, s. 141). For å sikre primærdata er det gjennomført individuelle intervju, og sekundærdata er innsamlet gjennom dokumentundersøkelse.

Ulemper ved valgte metoder er at det kan være mer ressurskrevende å benytte seg av to ulike metoder. Dette kan begrunnes med blant annet gjennomføringen og transkribering av individuelle intervju, samtidig som sekundærdata i form av dokumenter skal analyseres og

selekteres til oppgavens formål. Disse faktorene må anerkjennes og vurderes opp mot prosjektets varighet for å optimalisere prosessen med relevant og nødvendig data (Jacobsen, 2013, s. 130). Ettersom jeg har begrenset antall intervju, og søkebasen til dokumentene i dokumentundersøkelsen har vært håndterbar, er det vurdert at oppgaven styrkes ved å bruke to metoder i større grad enn å være ressurskrevende.

2.2 Metode for datainnsamling

2.2.1 Dokumentundersøkelse: metode og utvalg

Hovedtyngden av data innsamlet til denne oppgaven er basert på undersøkelser av ulike dokumenter. Data hentet fra ulike dokumenter kategoriseres som sekundærdata fordi innholdet i dokumentene er innhentet og publisert som resultat av tidligere forskning og tilpasset annet forskningsmål enn det jeg har i min forskerrolle (Jacobsen, 2013, s. 163). Ved å benytte sekundærdata stilles det høye krav til kildekritikk for å velge ut data. Før sekundærdata publiseres vil forfatteren av dokumentene, filtrere ut informasjon som ikke er rettet mot dokumentets formål, dermed kan dokumentet ha styrker og svakheter som gjerne ikke er helt sammenfallende med det jeg ønsker å forske på (Jacobsen, 2013, s. 180).

Jacobsen beskriver tre situasjoner hvor dokumentundersøkelse vil være egnet for en undersøkelse, hvor den tredje vil være treffende for denne oppgave. Den tredje situasjonen beskriver hvordan dokumentundersøkelse egner seg for å «få tak i hva mennesker faktisk har sagt og gjort» (2013, s. 164). Ved å benytte intervju og dokumentundersøkelse kan en få utfyllende svar basert på ulike aspekter ved de to metodene. Dokumenter vil i større grad være objektive da de tar for seg ordrett hva som blir sagt eller hvilke beslutninger som tas, basert på flere synspunkter. Et intervju på den andre siden kan være preget av hvilke vurderinger intervjuobjektet gjør basert på hvilken rolle personen har, i denne oppgaven kan et eksempel være om intervjuobjektet jobber i Forsvaret eller politiet (Jacobsen, 2013, s. 164).

En svakhet ved bruk av dokumentundersøkelse er at sekundærdata ofte er skreddersydd til et spesifikt formål som ikke er helt i samsvar med det jeg ønsker å forske på. Dette stiller krav til god seleksjon på hvilke kilder en benytter seg av. Samtidig vil prosessen med å velge ut kilder fungere som kildekritikk. Ved å være nøye i hvilke kilder en velger ut, samt måle opp styrker

og svakheter mellom utvalgte kilder, vil dette også sikre kildekritiske vurderinger (Jacobsen, 2013, s. 180). Videre kan en annen svakhet være at publikasjoner av sekundærdata mangler informasjon om hvordan innholdet er samlet inn (Jacobsen, 2013, s. 165-166).

I kapittel 3 presenteres dokumenter som er hentet fra regjeringen sine nettsider, samt samfunnsikkerhetsmeldingen fra 2012. Disse benyttes for å belyse tiltak som er innført etter terrorhendelsen 22.juli 2011 i den hensikt å bedre samvirke mellom beredskapsaktører. Kildekritikk knyttet opp mot dokumentene som er innhentet for å kartlegge tiltakene etter 22. juli, baserer seg i stor grad på troverdigheten til avsender. Ettersom dokumentene er hentet fra samfunnsikkerhetsmeldingen fra 2012 og regjeringen sine nettsider vurderes det å være pålitelige kilder.

Kapittel 4 består av en sammenslutning av ulike kilder for å kartlegge skredet i Gjerdrum. På tidspunktet av dette forskningsprosjektet har det ikke blitt publisert rapporter eller faglitteratur rundt hendelsen. Derfor har jeg i stor grad benyttet både NRK og Forsvaret sine egne nettsider for å presentere korrekt informasjon. Gjennom å bruke flere kilder kan en også sikre et mer nyansert bilde på situasjonen. Videre vurderes begge kildene til å være seriøse kilder hvor en kan forvente at informasjonen er troverdig. Forsvaret sine nettsider kan være preget av å være tilpasset formålet om å avdekke relevant informasjon som gjelder Forsvaret. Ved å utfylle med informasjon fra NRK vil en kunne sammenligne med informasjon som kommer fra en mer objektiv kilde, og dermed sikre at informasjonen er riktig presentert. Selv om dokumentene er sekundærdata, vil ikke dette prege kvaliteten i stor grad da det suppleres med intervju av førstehåndskilder for å avdekke informasjonshull fra dokumentundersøkelsen.

2.2.2 Individuelt intervju: metode og utvalg

For å styrke oppgavens drøftingsgrunnlag rundt håndteringen av skredet i Gjerdrum, har det blitt gjennomført individuelle intervju med en representant fra Forsvaret, samt en representant fra politiet som begge besitter unik informasjon rundt hendelsen. Informasjonen som fremkommer i intervjuene er primærdata, ettersom jeg som forsker samler inn informasjon som er skreddersydd til forskningsprosjektets tematikk fra den primære kilden (Jacobsen,

2013, s. 137). Respondentene¹ er førstehåndskilder for de prosessene som de selv deltok i under redningsaksjonen. En førstehåndskilde bidrar med informasjon fra en person som selv var til stede under situasjonen jeg ønsker å undersøke (Jacobsen, 2013, s. 181).

For å sikre breddeforståelse, samtidig som prosjektets tidsbegrensing må tas hensyn til, har jeg valgt å intervju en person fra hver etat. De valgte respondentene har sentrale roller på operasjonelt nivå. Både Forsvaret og politiet er representert for å sikre at datagrunnlaget ikke blir subjektivt fra en av etatene. Respondenten fra Forsvaret jobber på FOH, som er det operasjonelle nivået i Forsvaret. Fra FOH har jeg gjennomført intervju med Erik Bøifot som var vaktssjef deler av redningsaksjonen i Gjerdrum. Respondenten fra politiet, Jan Eivind Myklatun, jobber som stabssjef på operasjonelt nivå i Øst-politidistrikt. Gjennom å intervju to respondenter som besitter sentrale roller på operasjonelt nivå har jeg hatt mulighet til å samle inn data som skaper forståelse for samvirke på et overordnet nivå. Respondentene har også lang fartstid og har dermed gode forutsetninger for å beskrive samvirke mellom Forsvaret og politiet, også i et bredere perspektiv som går utenfor håndteringen av skredet i Gjerdrum.

Gjennomføring av intervju kan være en tidkrevende prosess. Gjennom å intervju respondenter på taktisk nivå i organisasjonene, ville en gjerne oppnådd en større forståelse for hvilken situasjonsforståelse og hvilke prosesser rundt samvirke som foregår på det laveste nivået i krisehåndteringssystemet. For å få god breddeforståelse på taktisk nivå burde jeg ha gjennomført intervju med representanter fra alle de taktiske enhetene som deltok fra Forsvaret, samt et tilsvarende utvalg fra politiet. Dette ville vært mer tidkrevende når det gjelder gjennomføring og transkribering av intervju, og i tillegg stilt større krav til koordinering. Dermed ble det utelukket å gjennomføre intervju på dette nivået for å balansere tidsbruken mellom datainnsamling og oppgaveskriving.

Grunnet reiserestriksjoner knyttet til koronapandemien ble intervjuene gjennomført via videokonferanse. Samtidig har dialog og oppklarende spørsmål blitt kommunisert via e-post. I

¹ En respondent er en person med direkte kjennskap til det vi ønsker å undersøke, for eksempel ved å ha deltatt i en hendelse eller er medlem av en gruppe (Jacobsen, 2013, s. 171).

enkelte forskningsprosjekt kan dette virke mot intervjuets hensikt dersom målet er å kartlegge kroppsspråk, og skape en trygg arena for respondenten. Ved gjennomføring av intervju til dette forskningsprosjektet, anses ikke dette som en stor svakhet da respondentene, grunnet sin rolle, har erfaring med å snakke om oppgavens tematikk. Intervjuene gjennomføres i stor grad åpent, hvor en intervjuguide var utarbeidet på forhånd med en fast spørsmålsrekkefølge. Respondenten sto likevel fritt til å formulere egne svar. Utover dette var det innslag av strukturerte spørsmål hvor jeg ønsket å få fram en beskrivelse rundt blant annet prosessen med bistandsanmodning fra politiet til Forsvaret (Jacobsen, 2013, s. 143-145).

2.3 Tidligere forskning

Av tidligere forskning som vil være av relevans for oppgavens tematikk, kan en se til blant annet bokkapittel av Bjørn Olav Heieraas i *Strategisk ledelse i krise og krig*. Her redegjøres det for sivil-militære relasjoner i et historisk perspektiv. Kapitlet gir god innsikt i hvordan ulike kriser krever samarbeid og samhandling mellom ulike aktører. Det beskrives også at historisk sett har dette vært et gjentakende problem. Spørsmålet om hvem som eier krisen og hvorvidt krisehåndteringssystemet er rustet for god samordning, er blant temaene som blir tatt opp (Heieraas, 2020). Samordningsproblematikken blir også beskrevet i bokkapitlet «Organisering for samfunnsikkerhet og krisehåndtering» av professorene ved universitetet i Bergen Anne Lise Fimreite, Per Læg Reid og Lise H. Rykkja, i boka *Organisering, samfunnsikkerhet og krisehåndtering*. Bokkapitlet har en teoretisk tilnærming til begrepet «samordning» og setter dette i kontekst med begrepet «samvirke» (Fimreite, Læg Reid, & Rykkja, 2014).

Videre har André Berg Thomstad skrevet en forskningsrapport rundt hvorvidt en kan identifisere endringer i militære avdelingers evne til å bistå Oslo politidistrikt i krisehåndtering, med bakgrunn i erfaringer fra 22. juli (Thomstad, 2016). Til slutt vil jeg peke på bokkapitlet «Hvem eier krisen? Politi, forsvar og 22. juli» av Kjell Inge Bjerga og Magnus Håkenstad i *Mellom fred og krig*. I dette bokkapitlet belyses utfordringer knyttet til det norske systemet for krisehåndtering i lys av 22. juli. Her blir blant annet det moderniserte totalforsvarskonseptet og samvirkeprinsippet omtalt og diskutert (Bjerga & Håkenstad, 2013). Dette er bare et utvalg av publikasjoner som omhandler samordning og samvirke i krisehåndteringslitteraturen, med fokus på Forsvaret og politiet. Når det gjelder forskning

rundt skredet i Gjerdrum, har jeg ikke funnet publikasjoner i forskningssammenheng da hendelsen skjedde kort tid før oppstarten på dette forskningsprosjektet.

2.4 Etiske hensyn

Etiske hensyn som må vektlegges i denne oppgaven er tilknyttet gjennomføringen av intervju. I forkant av intervjuene ble det sendt ut et informasjonsskriv via e-post til respondentene. Skrivet gjør rede for hvem jeg er, forskningsprosjektets tematikk, samt at samtykke er frivillig og at det vil forekomme sitatsjekk for riktig presentasjon av data. Denne informasjonen blir repetert i forkant av intervjuene slik at respondentene igjen blir informert om prosessen og deres rettigheter som respondenter. En av de sentrale etiske avveiningene for gjennomføringen av intervjuene, er at resultatene ikke anonymiseres. Etersom respondentene blir informert om dette i forkant, og at deres identitet er nødvendig for troverdigheten og gyldigheten av informasjonen, anses ikke dette som etisk uforvarlig. For å sikre at respondentene blir gjengitt korrekt sendes oppgaven til sitatsjekk før den leveres inn. Samtidig er oppgavens rammer for datainnsamling godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD), hvilket viser til at etiske hensyn, samt behandling av personvernopplysninger er ivaretatt.

3 Sentrale tiltak etter 22. juli 2011 for å bedre samarbeidet mellom beredskapsaktører

22. juli omtales som krisen hvor «ressursene ikke fant hverandre», det benyttes riktignok om hele systemet som var i sving denne dagen, men det bør også nevnes at samvirke mellom politiet og Forsvaret har høstet kritikk for håndteringen av angrepene. På bakgrunn av denne kritikken ble det identifisert et behov for å bedre samarbeid mellom beredskapsaktørene, hvor det i denne oppgaven vil være relevant å se på samarbeidet mellom Forsvaret og politiet. I kjølvannet av 22. juli ble det iverksatt en rekke tiltak. Jeg vil presentere noen utvalgte tiltak som kan ses i sammenheng med samvirke mellom Forsvaret og politiet. Tiltakene som trekkes fram vil også legge grunnlaget for faktorene som drøftes i første del av drøftingskapittelet.

Sett i sammenheng med oppgavens tematikk vil ikke listen over tiltak være uttømmende når det gjelder beredskap og krisehåndteringsevne. Tiltakene er samlet fra samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2012, samt regjeringen sine nettsider:

1. I samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2012 ble det presentert et fjerde prinsipp for samfunnssikkerheten. «Innføringen av samvirkeprinsippet som et bærende element i den nasjonale samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, gjøres blant annet på bakgrunn av erfaringene etter angrepene 22. juli» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 12). Det vil være et aktuelt å trekke fram samvirkeprinsippet i drøftingskapittelet for å undersøke hvorvidt prinsippet har fått fotfeste i samvirke mellom aktørene også utenfor redningstjenesten. Kapittel 3.1 vil gi nærmere innføring i forholdet mellom samordning og samvirke, noe som bidrar til å legge grunnlaget for den påfølgende beskrivelsen av samvirkeprinsippet. Samvirke gjennom redningstjeneste vil bli nærmere forklart i kapittel 4.
2. I 2015 ble det vedtatt en endring i politiloven som lovfester Forsvarets bistand til politiet, om nødvendig med makt. Den nye bestemmelsen kom til uttrykk gjennom §27a i politiloven. I 2017 ble det lagt fram ny instruks for Forsvarets bistand til politiet, som hjemles i politilovens §27a (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018, s. 5). Jusprofessor Sigmund Simonsen poengterer at det var mye som gikk galt 22. juli, deriblant at samvirke mellom Forsvaret og politiet var for dårlig. Et av områdene det sviktet på var bruken av bistandsinstruksen (Simonsen, 2019, s. 288-289). Simonsen er blant flere som hevder at bistandsinstruksen har en vesentlig betydning for samvirke, og dermed vil det være relevant å drøfte betydningen av endringene i drøftingskapittelet. Den nye bistandsinstruksen som legges til grunn for drøftingen vil bli nærmere forklart i kapittel 3.2.
3. Det ble lagt økt vekt på målrettet øvingssamarbeid mellom Forsvaret og politiet for å bedre samvirke mellom disse aktørene. I 2016 ble det gjennomført to større kontraterrorøvelser: Øvelse Gemini i Sør-vest politidistrikt og Øvelse Tyr på Østlandet. (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018, s. 6). Tiltaket om økt øvingssamarbeid kommer også til syne gjennom rapporten fra 22. juli kommisjonen. De understreker at kontraterroroperasjoner er forbundet med en

kompleksitet som krever samtrening, hvor det trekkes fram viktigheten av de felles årlige kontraterrorøvelsene (NOU 2012:14, 2012, s. 248). Til tross for at tiltaket presiserer viktigheten av kontraterrorøvelser, ønsker jeg å trekke fram øvingssamarbeid som faktor i drøftingskapittelet for å undersøke hvorvidt effekten av øvelsene kan være overførbare til samvirke mellom Forsvaret og politiet også utenfor rammene av kontraterroroperasjoner.

3.1 Samordning og samvirke

I samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2012 beskrives det at økende kompleksitet i samfunnet og gjensidig avhengighet på tvers av sektorer, skaper et behov for samarbeid mellom sektorene. Det presiseres også at dette medfører et behov for samordning og samhandling (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 39). Samordning i konteksten av krisehåndtering innebærer å «knytte sammen kapasiteten til ulike offentlige organisasjoner for å håndtere nye og uforutsette problemer og kriser» (Fimreite, Læg Reid, & Rykkja, 2014, s. 23). Videre deles samordning inn i vertikal og horisontal samordning. Aktuelt for denne oppgaven vil være å se på den horisontale samordningen, som betyr «samordning mellom politikkområder eller sektorer på samme nivå» (Fimreite, Læg Reid, & Rykkja, 2014, s. 23). Fimreite, Læg Reid og Rykkja beskriver at ulike mekanismer kan legges til rette for å utøve samordning, hvilket forklares å være direkte ordre eller instruks (2014, s. 24). Samvirke kan anses som en mekanisme for samordning, mer konkret trekkes samvirkeprinsippet i arbeidet med samfunnssikkerheten fram. Prinsippet fungerer som en mekanisme for å belyse nødvendigheten av horisontal samordning.

3.1.1 Samvirkeprinsippet

Til tross for at redningstjenesten allerede har samvirkeprinsippet som et bærende prinsipp, viste samvirkeproblematikken 22. juli at det var behov for tilsvarende også i arbeidet med samfunnssikkerheten. Bakgrunnen for å innføre samvirkeprinsippet også innenfor samfunnssikkerheten var for å vektlegge betydningen av samvirke uavhengig av krisen eller hvilket nivå den håndteres på (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 39).

I samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2002 ble prinsippene for samfunnssikkerhet introdusert. Ansvarsprinsippet, nærhetsprinsippet og likhetsprinsippet skulle styrke samfunnssikkerheten gjennom både årsakreduksjon og konsekvensreduksjon (Justis- og politidepartementet, 2002, s. 4). I samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2008 beskrives ansvarsprinsippet som grunnpilaren for å sikre at beredskap og krisehåndtering blir ivaretatt av den berørte sektor innenfor departementene (Justis- og politidepartementet, 2008, s. 10). Før terrorangrepene 22. juli var Justisdepartementet tillagt en samordningsrolle for å sikre tverrsektoriell samfunnssikkerhet, og hadde dermed en samordningsrolle for å få koordinert beredskap og krisehåndtering (Justis- og politidepartementet, 2008, s. 11).

Fimreite, Læg Reid og Rykkja skriver i sitt bokkapittel om organisering for samfunnssikkerhet og krisehåndtering, at samordning er et gammelt og klassisk problem. Videre belyser de hvordan offentlig forvaltning til stadig rammes av problematikken rundt hvordan en kan håndtere situasjoner som ofte er uforutsette kriser og problemer gjennom samordning av ressurser: «Når en krise eller ulykke inntreffer, er det nødvendig med godt samvirke og samordning på ulykkesstedet med ulike instanser og aktører. Slik samhandling er ofte problematisk på grunn av ulike organisatoriske barrierer» (Fimreite, Læg Reid, & Rykkja, 2014, s. 23). For å bøte på samordningsproblematikk beskriver de hvordan en kan utforme policy for samfunnssikkerheten sentralt i staten. Dernest skriver forfatterne om hvordan spesifikke krav om samvirke gjennom hierarkisk styring og nettverk lokalt blant dem som håndterer kriser og ulykker, kan bidra til å bedre samordning på ulykkesstedet (Fimreite, Læg Reid, & Rykkja, 2014, s. 23). Etter 22. juli ble det tydeliggjort et behov for å stille krav til samordning utover Justisdepartementets samordningsansvar gjennom ansvarsprinsippet.

Samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2012 introduserte et fjerde prinsipp for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Basert på hendelser før 22. juli, samt terrorangrepene i 2011, ble samvirkeprinsippet presentert som et etterlengtet bidrag for å styrke samfunnets felles evne til ivareta samfunnssikkerheten: «*Samvirkeprinsippet* stiller krav til at myndighet, virksomhet eller etat har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører og virksomheter i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 39). Prinsippet blir beskrevet som et tiltak for å synliggjøre ansvaret som faller på hver enkelt aktør på sentralt, regionalt og lokalt nivå for å

samordne beredskapsarbeid med andre. Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle kommer i tillegg til ansvaret som faller på de ulike sektorene og de ulike nivåene gjennom samvirkeprinsippet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 39).

Samvirkeprinsippet beskrives ytterligere i samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2016 hvor det blir understreket nødvendigheten av å utvikle samarbeid og felles forståelse for hverandres kompetanse og ressurser. Videre presiseres det hvordan felles trening og øving, evaluering og læring er essensielle momenter for å sikre felles beredskapsforberedelser (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016, s. 21).

3.2 Bistandsinstruksen

Etter 22. juli hvor bistandsinstruksen av 2003 ble brukt i praksis, ble det foreslått å utarbeide en forenkling av prosedyren. Røksund-utvalget² skulle utarbeide en instruks som kunne bidra til å gi større handlingsrom til de operative aktørene, samt forenkle beslutningsprosedyrene ved å redusere fra seks til to punkter (Espenes, 2020, s. 306).

Bistandsinstruksen fra 2017 kom som et resultat av utvalgets arbeid. Gjennom instruksen skal Forsvarets bistand til politiet bidra til at samfunnets samlede ressurser kan utnyttes i henhold til lov og Grunnlov i situasjoner som truer innbyggernes liv og helse eller samfunnsinteresser (Bistandsinstruksen, 2017, §1, §2). Instruksen har sin hjemmel i politiloven §27a hvor følgende situasjoner beskriver når politiet kan be Forsvaret om bistand:

1. forebygging og bekjempelse av anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter, herunder vakthold og sikring av objekter og infrastruktur,
 2. ettersøking og pågripelse av personer som kan sette menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare, og
 3. ulykker, naturkatastrofer og lignende for å verne menneskers liv og helse, eiendom og for å opprettholde ro og orden
- (Politoloven, 2015, §27a).

² Røksund-utvalget var «... en arbeidsgruppe med representanter fra både politiet og Forsvaret, som fikk i oppgave å utarbeide et forslag til ny bistandsinstruks» (Espenes, 2020, s. 306).

For at politiet skal kunne anmode Forsvaret om bistand må det fremmes en skriftlig anmodning til FOH av politisjef, Politidirektorat eller Politiets sikkerhetstjeneste. Anmodningen om bistand kan også fremmes og behandles muntlig dersom situasjonen er tidskritisk, deretter må den bekreftes skriftlig (Bistandsinstruksen, 2017, §4).

Forsvaret og politiet skal iverksette forberedelser før bistand er besluttet dersom situasjonen krever det. I praksis vil dette bety å klargjøre ressurser og styrker til bistand, samt fremføre styrker (Bistandsinstruksen, 2017, §5). Sigmund Simonsen utdyper at §5 viser til handleplikt for både Forsvaret og politiet før bistand er besluttet, i situasjoner som krever umiddelbar handling. Videre utdyper han at Forsvaret kan fremføre styrker uavhengig av bistandsanmodning, men selve innsettingen i operasjonsområdet krever en bistandsanmodning (Simonsen, 2019, s. 295).

4 Skredet i Gjerdrum 30. desember 2020

Natt til 30. desember 2020 gikk det et større leirskred på Ask i Gjerdrum. Første melding om skredet kom klokken 03.59. Skredet tok med seg ni boenheter med over 30 leiligheter, og 10 personer mistet livet (Solheim & Thommessen, 2021, s. 4).

4.1 Forsvarets bidrag til redningsaksjonen i Gjerdrum

Klokken var 04.50 da Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) ble varslet via telefon fra Hovedredningsentralen. Sammen med de taktiske kommandoene Hæren, Luftforsvaret, Heimevernet og Forsvarets spesialstyrker skaffet FOH seg oversikt over hvilke ressurser som var på beredskap, samt hvilke aktiviteter som foregikk. Dermed kunne de kartlegge hvilke ressurser som hadde rask responstid (Solheim & Thommessen, 2021, s. 18).

Forsvaret stilte med unike ressurser under hele redningsaksjonen, fra timene rett etter alarmen gikk den 30. desember, fram til de siste HV-soldatene reiste fra Gjerdrum 12. januar 2021. Innsatsleder Anders Solberg Bru ved Øst-politidistrikt omtalte Forsvaret som en viktig aktør som hadde vært på tilbudssiden med mennesker og utstyr (Hallingstorp, 2021).

Totalt bidro Forsvaret med følgende ressurser:

- Forsvarets liaison³ til Innsatsleder for politiet
- Bell 412 helikopter
- P3C Orion
- Fuelbil (for refueling av helikopter)
- Mannskaper fra HV
- Ingeniørkapasiteter fra Hæren
- Leguan brolegger
- Personell til søk i skredet
- Hunder fra Hæren
- Flerkilde-analysestøtte fra Hæren
- Droner fra FS
- JTAC (for koordinering av luftrom) fra FS
- MILGEO (for produksjon av kart over skredområdet) fra FS
- Prestetjeneste

(Forsvarets Operative Hovedkvarter, 2021, s. 3).

4.2 Organisasjonsplan for redningstjenesten

I kapittel 3 ble samvirkeprinsippet for samfunnssikkerheten og bistandsinstruksen presentert som to av faktorene som vil bli drøftet i drøftingskapittelet. Ettersom det er essensielt å skille mellom Forsvarets støtte i forbindelse med redningsaksjonen i Gjerdrum, og ressursene som ble benyttet på anmodning av politiet, vil det være nødvendig å gi en beskrivelse av forskriften organisasjonsplanen for redningstjenesten, samt samvirkeprinsippet innenfor redningstjenesten.

Organisasjonsplan for redningstjenesten fra 2019⁴ har sin hjemmel i politilovens §27 som beskriver politiets ansvar i ulykkes- og katastrofesituasjoner. «... organisasjonsplanen

³ En liaison fra Forsvaret fungerer som et bindeledd for kommunikasjon og koordinering mellom Forsvaret og andre aktører. I dette tilfellet vil det være snakk om bindeleddet mellom Forsvaret og Øst-politidistrikt.

⁴ Endringer i organisasjonsplan for redningstjenesten ble vedtatt i 2020 med iverksettelse fra 1. februar 2020. Denne versjonen er ikke gjort tilgjengelig utenfor Lovdata Pro.

fastsetter redningstjenestens organisering og rutiner for samarbeid, ledelse, koordinering, ansvar og oppgaver» (Organisasjonsplan for redningstjenesten, 2019, 1-1). Redningstjenesten ledes og koordineres av Hovedredningssentralen, i tillegg til underordnede lokale redningssentraler. Samvirke mellom offentlige, frivillige og private aktører, samt personer og virksomheter under ledelse av en Hovedredningssentral, er det som utgjør redningstjenesten. Forsvaret er en av de sentrale samvirkepartnerne i redningstjenesten. Videre beskriver organisasjonsplanen redningstjeneste som «... offentlig organisert øyeblikkelig innsats fra flere samvirkepartnere for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivaretatt av særskilt opprettede virksomheter eller ved særskilte tiltak» (Organisasjonsplan for redningstjenesten, 2019, 1-3). Punkt 1-3 viser til hvordan innsats fra samvirkepartnere må iverksettes for å håndtere akutte hendelser. Dette betyr at Forsvaret, som en sentral samvirkepartner, vil være en relevant aktør for å kunne bistå i redningsaksjoner.

Redningstjenesten er bygget opp på fire prinsipper, hvilket ikke må forveksles med prinsippene for samfunnssikkerhet. Av betydning for oppgavens tematikk, trekkes samvirkeprinsippet i redningstjenesten fram. I en rapport utgitt av Nasjonalt Redningsfaglig Råd beskrives det at prinsippet ble omtalt for første gang i Stortingsmelding 86 (1961-62), hvilket viser til en lang historikk innen samvirke mellom aktørene i redningstjenesten (2018, s. 19). Samvirkeprinsippet innenfor redningstjenesten understreker offentlige etaters, herunder også Forsvarets, ansvar for å bistå i redningstjenesten:

Redningstjenesten utøves som et samvirke mellom offentlige virksomheter, frivillige redningsorganisasjoner, private virksomheter og personer. Alle offentlige virksomheter som har kapasitet, informasjon eller kompetanse egnet for redningsformål, plikter å bidra i redningstjenesten med til enhver tid tilgjengelige kapasiteter, kompetanse og fullmakter. Samvirkeprinsippet innebærer at alle aktører har et selvstendig ansvar for å sikre mest mulig samvirke både i det forberedende arbeidet og under redningsaksjoner (Organisasjonsplan for redningstjenesten, 2019, 1-4).

Organisasjonsplanen for redningstjenesten legger samvirke og nasjonal dugnad til grunn for å ivareta integrert redningstjeneste. Som nevnt ble flere av Forsvarets ressurser benyttet i forbindelse med redningsaksjonen, dermed vil det være essensielt å merke seg

samvirkeprinsippet innenfor redningstjenesten. Jeg tolker samvirkeprinsippet for redningstjenesten dithen at det stiller krav til aktørene innenfor redningstjenesten i form av en plikt til å samvirke med andre aktører. Samvirkeprinsippet for samfunnssikkerheten på sin side, tolker jeg til å være et prinsipp som i mindre grad spesifiserer plikt, men heller omtaler at aktørene har et ansvar for å samvirke. Dermed kan det se ut til at samvirkeprinsippet i redningstjenesten stiller høyere krav. På bakgrunn av dette kan det antas at prinsippet bidrar til mer handling fra aktørene i redningstjenesten.

Det er ikke nødvendigvis hensiktsmessig å skille mellom samvirkeprinsippet for samfunnssikkerheten og redningstjenesten. Men ettersom den ene vil bli trukket fram som en selvstendig drøftingsfaktor, samt at de har to ulike bruksområder, anser jeg det som fordelaktig å presentere begge.

5 Drøfting

For å besvare problemstillingen vil jeg først undersøke hvorvidt det er en sammenheng mellom noen av tiltakene etter 22. juli og samvirke mellom Forsvaret og politiet under håndteringen av skredet i Gjerdrum. Deretter vil jeg drøfte faktorer som påvirket samvirke, men som ikke dekkes av styrker og svakheter i krisehåndteringssystemet. Faktorene som trekkes fram er i større grad knyttet opp mot tilfeldigheter og omgivelsene.

Anders Kjølborg beskriver to problemområder innen krisehåndtering, hvorav den ene tar for seg hvordan krisehåndteringssystemet skal fungere gunstig i en krisesituasjon (Kjølborg, 2013, s. 26). Etter 22. juli ble det identifisert flere områder hvor krisehåndteringssystemet burde granskes for å skape et mer robust system, hvilke resulterte i flere tiltak som har blitt gjennomført. Tiltakene ble iverksatt for å bedre beredskap og krisehåndteringsevne, og vil derfor være relevant uavhengig av årsaken til krisen. Med krisehåndteringssystemet som utgangspunkt, vil jeg først drøfte hvordan utvalgte tiltak etter 22. juli kan ha påvirket samvirke mellom politiet og Forsvaret under skredet i Gjerdrum. Grunnlaget for å se på endringene etter 22. juli i sammenheng med oppgavens problemstilling, er å kartlegge konkrete faktorer som har fått økt oppmerksomhet i den hensikt å utvikle samvirke mellom Forsvaret og politiet. Faktorene som belyses er knyttet til tiltakene rundt innføringen av

samvirkeprinsippet, ny bistandsinstruks med hjemmel i politilovens §27a, samt øvingssamarbeid mellom politiet og Forsvaret.

Videre vil jeg undersøke hvorvidt tilfeldigheter som flaks og heldige omstendigheter har vært gjeldende for samvirke. Disse kan ikke vurderes til å være dekkende, men vil gi en indikasjon på hvordan tilfeldigheter kan spille inn i hvorvidt en har mulighet til å anvende Forsvarets ressurser i samvirke med politiet. Faktorene som trekkes fram er Forsvarets tilgjengelige ressurser og geografisk beliggenhet av skredområdet.

5.1 Samvirkeprinsippet

22. juli kommisjonen observerte fem punkter hvor de mener at samfunnets beredskap sviktet. Der ble blant annet «evnen til å koordinere og samhandle» kategorisert som mangelfull (NOU 2012:14, 2012, s. 450). Samvirkeprinsippet kan anses som et tiltak som kan bidra til å styrke evnen til koordinering og samhandling. Selv om det ikke er beskrevet en direkte sammenheng mellom observasjonen i kommisjonens rapport og innføringen av samvirkeprinsippet, er det fortsatt et sentralt poeng for å se på problematikken rundt samvirke mellom Forsvaret og politiet. Det kan imidlertid merkes en viss sammenheng mellom rapportens utsagn om «ressursene som ikke fant hverandre» og innføringen av samvirkeprinsippet i den påfølgende samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2012.

Før samfunnssikkerhetsmelding nr.29 kom i 2012, var samvirkeprinsippet best kjent som et bærende prinsipp innenfor redningstjenesten. «Ved å innføre et samvirkeprinsipp også for annet samfunnssikkerhetsarbeid, vil en få et prinsipp som er gjennomgående uavhengig av hva slags kriser det er tale om, eller hvilket nivå de håndteres på» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 39). Dermed er det nærliggende å tro at implementeringen av prinsippet i årene etter 22. juli, kan være en medvirkende faktor i å utvikle samvirke også utenfor redningstjenestens ressurser.

Ettersom denne oppgaven har begrenset dokumentasjon for å understøtte betydningen av prinsippet, kan en anta at prinsippet ikke nødvendigvis ligger til grunn for aktørenes evne til

samvirke. Derimot kan det ha bidratt til en slags bevisstgjøring rundt betydningen av å samvirke, samt et pålegg til de ulike aktørene om selvstendig ansvar for å sikre samvirke med andre aktører. Det er også mulig at innføringen av samvirkeprinsippet har bidratt til å påvirke de ulike aktørene mentalt i hvorvidt de fokuserer på samvirke og ser hensikten med samordning med andre aktører.

På bakgrunn av utsagn i intervjuet med Erik Bøifot, kan det være grunnlag for å peke på at samvirke skjer i tråd med samvirkeprinsippet utenfor formelle prosesser, som for eksempel ved anmodning om bistand eller samarbeid gjennom redningstjeneste. Han beskriver Forsvarets liaison både på taktisk nivå i Gjerdrum, samt operasjonelt nivå opp mot staben i Øst-politidistrikt, som sentrale bidrag for å opprettholde hurtig dialog rundt behovet for ressurser (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). Dette kan tyde på at aktørene har tatt et selvstendig ansvar for å samvirke med relevante aktører, slik samvirkeprinsippet legger til grunn for effektiv krisehåndtering. Samtidig vil det være vanskelig å si at det er en direkte sammenheng mellom observasjonene fra intervjuet og samvirkeprinsippet, da intervjuet gjør rede for hele hendelsesforløpet under redningsaksjonen i Gjerdrum. Dermed vil det være vanskelig å skille mellom samvirkeprinsippet som fremkommer i samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2012, og samvirkeprinsippet for redningstjenesten. Når det er sagt, kan en stille seg spørrende til hvorvidt det er nødvendig å skille på samvirkeprinsippet innenfor samfunnssikkerheten og redningstjenesten, ettersom viktigheten av samvirke i tverrsektoriell krisehåndtering vil være universelt uavhengig av om krisen er en redningsaksjon eller ikke.

Samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2016 understreker viktigheten av felles trening og øving, evaluering og læring, samt felles forståelse for hverandres kompetanse og ressurser for å kunne sikre godt samvirke (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016, s. 21). På operasjonelt nivå i både Forsvaret og politiet, kan det vitnes om at samvirke i henhold til prinsippet, blir ivarettatt også i normalsituasjon og ikke bare under kriser. Dette kan antas å ha positiv effekt ved en potensiell hendelse hvor samvirke er nødvendig. Gjennom intervju med respondent Erik Bøifot, kommer det fram at FOH har daglig og ukentlig dialog med politiet:

POD oppdaterer oss på hva som rører seg i politi-Norge, og så oppdaterer vi tilbake på hva som er status på forsvars-Norge. Og skjer det noe så er det altså to minutt så kan

vi kjøre opp en videokonferanse, og koordinere direkte med POD, så der har vi veldig godt samarbeid (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021).

Samtidig kan det argumenteres for at det også på taktisk nivå, mellom politidistriktene og de taktiske kommandoene i Forsvaret, foregår jevnlig dialog og samvirke i henhold til samvirkeprinsippet. Til tross for at argumentasjonen begrenser seg til erfaringene fra samvirke mellom Øst-politidistrikt, HV-01 og HV-02, kan det bidra til å indikere holdninger som eksisterer lokalt i organisasjonene rundt betydningen av samarbeid og samvirke.

Respondent Jan Eivind Myklatun, beskriver at det har vært en god dialog mellom Øst-politidistrikt og Heimevernet lokalt de siste 5-6 årene. På lik linje med FOH og POD, forteller han om et jevnlig og tett samarbeid:

Så siste 5-6 årene, tenker jeg du kan si at det er veldig godt samvirke, og veldig godt samarbeid. Ikke bare på redningstjenesten, men i det store, så tenker at vi skal kunne løse godt sammen store kriser selv om det ikke er redningstjeneste. Hvis det er sikkerhetspolitiske krise eller objektsikring eller andre ting, så tenker jeg vi skal løse det veldig godt. Der har vi samkjørte planer (J.E. Myklatun, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021).

Det fremkommer ikke i intervjuet detaljer om samvirke med unntak av de siste 5-6 årene. Videre presiserer Myklatun at samvirke også skjer utenfor redningstjenestens rammer. Dette kan vitne om at samvirkeprinsippet, med den hensikten som forklares i samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2012, har fått sitt feste i arbeidet med samfunnssikkerheten. Med det sagt, bør det igjen understrekes at dette er basert på snever dokumentasjon, samt begrenset til et geografisk område, og vil dermed ikke nødvendigvis være gjeldende for organisasjonene i sin helhet. Sett fra et annet perspektiv, tar oppgaven sikte på å undersøke samvirke under redningsaksjonen i Gjerdrum. Dermed er det nødvendigvis ikke relevant å diskutere hvilken effekt samvirkeprinsippet har hatt for organisasjonene i sin helhet. Det er også utfordrende å begrunne samvirke under redningsaksjonen på Gjerdrum basert på uttalelsene av Bøifot og Myklatun alene, som i stor grad omfavner samvirke på generell basis.

5.2 Ny instruks for Forsvarets bistand til politiet

5.2.1 Bruk av bistandsinstruksen under redningsaksjonen i Gjerdrum

Bistandsinstruksen av 2017, som var gjeldende under redningsaksjonen i Gjerdrum, medførte en større grad av handlefrihet enn instruksen av 2003. Samtidig har beslutningsprosedyren blitt forenklet. Med en bistandsinstruks som legger til rette for forenkling i prosedyrene på et lavere nivå, kan en anta at dette hadde en positiv effekt på hvorvidt det ble oppfattet som et vellykket samvirke mellom Forsvaret og politiet under håndteringen av skredet i Gjerdrum.

Jan Eivind Myklatur, fra politiet, kan på sin side informere om at den skriftlige anmodningen ble sendt fra politiet til Forsvaret klokken 14.00 den 30. desember 2020. Da hadde mannskapene fra Heimevernet vært på plass siden 10.57 samme dag på bakgrunn av muntlig anmodning (J.E. Myklatur, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). Det en ser av bistandsinstruksen i praksis, er at en forenkling rundt formaliteten kan ha bidratt til å få på plass mannskaper tidligere, heller enn å avvente godkjenninger fra høyere hold. Ser en på tidspunktet for når den formelle bistandsanmodningen ble sendt, opp mot når styrkene faktisk var i innsats, kan det tyde på at Forsvaret har handlet i tråd med handleplikten som medfølger den oppdaterte bistandsinstruksen.

Dette blir ytterligere understøttet gjennom intervjuet med Erik Bøifot, som forteller om at Heimevernet ble beordret til å kalle inn styrker 05.45, og fem timer senere var HV-02 i innsats på bakgrunn av at styrkene ble kalt inn og fremført før det ble avklart et behov av politiet (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). Etter politiet uttrykte et behov for å bruke ressursen som ble fremført, ble de formelle prosessene med bistandsanmodning iverksatt. Uttalelsen av Bøifot kan tyde på beslutningsprosedyrene som følger med instruksen av 2017, muliggjorde innsetting av Forsvarets ressurser på bakgrunn av den muntlige anmodningen som kom i en tidskritisk situasjon.

5.2.2 Samvirke ved to ulike forskrifter – bistandsinstruksen og organisasjonsplan for redningstjenesten

Sett fra et annet perspektiv, kan en stille seg kritisk til antakelsen om at anvendelsen av bistandsinstruksen under håndteringen av skredet, har bidratt til at samvirke ble ansett som

vellykket. Dette kan begrunnes i at skredet i Gjerdrum i all hovedsak var en redningsoperasjon. Det vil si at majoriteten av Forsvarets ressurser ble benyttet i tråd med forskriften organisasjonsplan for redningstjeneste, mens enkelte ressurser ble benyttet i oppdrag som krevde hjemmel i bistandsinstruksen. I et større perspektiv vil det ikke være nødvendig å skille på disse to, da hele operasjonen var en sammensatt og dynamisk operasjon. For å belyse at det kan være forskjeller i hvordan disse praktiseres, er det hensiktsmessig å presentere at begge forskriftene ble tatt i bruk. Dette kan videre begrunnes i at bistandsinstruksen, i større grad enn organisasjonsplan for redningstjeneste, tas i bruk i kriser hvor en potensielt må bruke makt. I slike kriser må en også forholde seg til et helt annet juridisk aspekt ved bruk av Forsvaret. Dermed anser jeg det essensielt å ha et bevisst forhold til ulikhetene i forskriftene, ettersom dette kan være en av grunnene til at det har vært lav terskel for å benytte Forsvaret i redningsaksjonen.

Selv om det mest sentrale bidraget var redningstjeneste gjennom ledelse av Hovedredningssentralen (HRS), er det verdt å belyse de fire bistandsanmodningene som ble sendt til Forsvaret, henholdsvis 30. desember, samt 2. og 4. januar. Jan Eivind Myklatur fortalte i intervjuet hvordan det raskt ble konstatert at det ikke var nok med redningstjeneste grunnet omfanget av skredet, og dermed anmodet de Forsvaret om støtte til vakthold og sikring, og søk etter savnede i jordskredet. Myklatur og Bøifot forklarer begge om formaliteter og en dialog mellom Øst-politidistrikt og FOH som var effektiv og gav det riktige hjemmelsgrunnlaget for å benytte Forsvarets ressurser utenfor redningstjenestens rammer (personlig kommunikasjon, 12. mars 2021).

Som tidligere nevnt, kan det være vanskelig å begrunne dette samvirke i endringene i bistandsinstruksen. En essensiell faktor er at tidsperspektivet under håndteringen av skredet strekker seg fra 30. desember 2020 til 12. januar 2021. Tidsperspektivet står i kontrast til for eksempel 22. juli, hvor hendelsesforløpet strekker seg over noen timer. Hvis en ser på bruken av instruksen isolert sett under håndteringen av skredet, kan en anta på grunn av kriseårsaken og omfanget, at bistandsinstruksen fungerte til sin hensikt. Dette kan underbygges med at det i første omgang blir bedt om støtte til redningsaksjonen som det umiddelbare tiltaket, dernest anmodes det om bistand. Dermed kan det ikke utelukkes helt at bistandsinstruksen av 2017 bidro til bedret samvirke, da den fungerte optimalt til sitt formål.

Samtidig bør det understrekes at det er vanskelig å måle hvilken effekt endringene i bistandsinstruksen hadde på samvirke under håndteringen av skredet, ettersom det var to forskrifter som lå til grunn for bruk av Forsvaret. Det er mye som tyder på at hurtig respons og innsetting av Forsvarets ressurser i stor grad skyldes bruken av organisasjonsplanen for redningstjenesten. Foruten 330-skvadronen, som HRS selv disponerer, ble de første ressursene fra Forsvaret, som ble benyttet på bakgrunn av telefonsamtalen mellom HRS og FOH, kalt ut klokken 05.30, rundt halvannen time etter skredet gikk. Da ble Bell-412 fra Rygge, med klartid på 60 minutter, kalt ut til redningsaksjonen. Under 15 minutter senere ble P3C Orion beordret å avbryte pågående tokt, og vendt sørover til Gjerdrum (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). Slik hurtig respons og innsetting av styrker kan tyde på at mye av det gode samvirke kan begrunnes i velfungerende og drillet bruk av organisasjonsplan for redningstjeneste, hvor alle etater er innforstått med hvilke krav og ansvar som den enkelte aktør har i støtte til redningsaksjon. Når det er sagt, er det lite som tyder på at bistandsinstruksen ikke fungerte til sitt formål, og dermed kan en anta at den ikke virket hemmende for samvirke.

5.3 Øvingssamarbeid mellom Forsvaret og politiet

Et av tiltakene som ble presentert etter 22. juli, var at det skulle legges økt vekt på øvingssamarbeid mellom Forsvaret og politiet for å bedre samordning mellom aktørene og deres ressurser. I listen over tiltak spesifiseres det at det er samarbeid gjennom kontraterrorøvelser som vektlegges for å oppnå bedre samordning. Dermed kan en anta at øvingssamarbeidet som dokumenteres i form av de to store kontraterrorøvelser fra 2016, Øvelse Gemini i Sør-vest politidistrikt og Øvelse Tyr på Østlandet, samt den årlige kontraterrorøvelsen Øvelse Nordlys fra 2017, ikke nødvendigvis gir tilstrekkelig kjennskap og kompetanse på tvers av etatene. En kan derimot tenke seg til at øvingssamarbeidet gir bedre kjennskap til hverandre sammenlignet med tidligere. Videre bør det presiseres at øvingssamarbeidet under kontraterrorøvelser kun treffer enkelte politidistrikt, samt utvalgte ressurser fra Forsvaret (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018, s. 6).

Til tross for at det vil være vanskelig å dokumentere effekten av de gjennomførte kontraterrorøvelsene, kan en tenke seg til at øvelsene kan ha bidratt som en bevisstgjøring

rundt nødvendigheten av velfungerende samvirke. Hovedkonklusjonen fra 22. juli kommisjonens rapport var at mye av det som gikk dårlig var knyttet til holdninger, kultur og lederskap (NOU 2012:14, 2012, s. 458). Dermed kan en anta at gjennom å kartlegge et behov for endringer på disse områdene, kan ha bidratt til å utvikle samvirke mellom Forsvaret og politiet uavhengig av øvingsarena.

Fra tiden før 22. juli 2011, og gjennomgående for de tre publiserte langtidsplanene for forsvarssektoren etter 22. juli, vitnes det om økt fokus rundt Forsvarets støtte til det sivile samfunnet, og ikke bare støtte fra det sivile til Forsvaret. Ved å se tilbake på de store arenaene for øvingssamarbeid, kan det hevdes at det en anser som den største utfordringen og mest aktuelle samvirkearenaen, er terroranslag. Dermed kan en argumentere for at det konkrete tiltaket om økt øvingssamarbeid, hvor det refereres til kontraterrorøvelser, vil være mer gunstig å sammenligne ved en lignende krise. Samtidig kan Erik Bøifot bekrefte at øvingssamarbeid på generell basis bidrar til godt samarbeid og samvirke:

Ved forskjellige øvelser så trener vi og øver sammen med politiet som gjør at vi lærer hverandre å kjenne enda bedre, for det er helt avgjørende at vi kjenner hverandre og vet hvilke kapasiteter som faktisk er mulig å be om (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021).

Gjennom intervjuet med Bøifot kan det tolkes som at Forsvaret og politiet over tid har utviklet et tettere samarbeid og mer forståelse for hverandres ressurser og kompetanse.

Med utgangspunkt i argumentasjonen som er lagt fram, kan det tyde på at det er vanskelig å trekke paralleller mellom tiltaket om økt øvingssamarbeid og evnen til samvirke under skredet i Gjerdrum. På en annen side er det fremdeles en arena hvor de to aktørene utvikler kjennskap til hverandre uavhengig av målsetningen med øvingssamarbeidet. Dersom en trekker øvingssamarbeidet ut av konteksten rundt håndtering av terroranslag, ser en at også redningstjenesten prioriterer øvingsarenaer for samvirkepartnerne. Etersom skredet i Gjerdrum utløste redningstjeneste, vil dette være en gyldig argumentasjon for at øvingssamarbeid generelt kan ha en positiv effekt på samvirke mellom samvirkepartnerne i redningstjenesten. Hovedredningsentralen beskriver i Nasjonal veileder for planverk og samvirke i redningstjenesten, at utvikling skjer gjennom øvelser. Gjennom samvirkeprinsippet

som gjelder for redningstjenesten, beskrives det at øvelser og jevnlig øvingsaktivitet er essensielt for å sikre best mulig samvirke under redningsaksjoner (Hovedredningsentralen, 2018, s. 45). Basert på intensjonen med fellesøvelsene og uttalelsene, kan det tyde på at øvingsvirksomhet gjennom kontraterrorøvelser kan ha bidratt til økt kunnskap rundt effektiv samordning av ressurser, selv om dette kan være utfordrende å knytte direkte opp mot redningsaksjonen.

5.4 Forsvarets tilgjengelige ressurser

For å besvare hvorvidt Forsvaret hadde mulighet til å samvirke med politiet under redningsaksjonen, anser jeg det som essensielt å se nærmere på tilgjengeligheten av Forsvarets ressurser. Som en del av totalforsvaret har Forsvaret og det sivile samfunnet en gjensidig avhengighet av hverandre for å sikre støtte og samarbeid i hele krisespekteret. Langtidsplanen for forsvarssektoren fra 2020 beskriver i tråd med oppgave 9 at Forsvaret skal bistå sivil krisehåndtering med de ressursene som er tilgjengelig. De ulike hjemmelsgrunnlagene, bistandsinstruksen og organisasjonsplan for redningstjenesten, sikrer at Forsvarets ressurser kan benyttes dersom aktørene med primæransvaret for samfunnssikkerheten ikke har kapasitet til å håndtere situasjonen selv. På bakgrunn av dette behovet, er også enkelte av Forsvarets ressurser dimensjonert til å kunne bistå i ulike situasjoner, blant annet søk og redning (Forsvarsdepartementet, 2020, s. 31).

For å kunne anvende Forsvarets ressurser til sivil støtte, er det en forutsetning at ressursene er tilgjengelige og kan avsettes fra sine primæroppgaver uten at det går på bekostning av den militære beredskapen (Forsvarsdepartementet, 2020, s. 31). Ved å se på mengden ressurser som ble sendt til Gjerdrum, og pågangen fra Forsvaret sin side med å tilby ressurser, kan en hevde at omstendighetene la til rette for bruk av Forsvarets ressurser. Til tross for at Forsvaret er pliktig til å bidra dersom HRS ber om støtte til redningsaksjon, har ikke Forsvaret utømmelig med ressurser, og må derfor prioritere ut fra omstendighetene. Dermed er det ikke en selvfølge at Forsvarets ressurser kan disponeres til støtte for det sivile samfunnet dersom de aktuelle ressursene må fylle sin primærfunksjon, eller dersom ressursene er opptatt med å yte bistand andre steder.

Gjennom intervjuet med Erik Bøifot kan det tolkes som at det ikke var andre hendelser som krevde at Forsvarets ressurser fylte sine primærfunksjoner. Han forteller om flere ressurser som ble tilkalt og sendt til Gjerdrum få timer etter HRS ba om støtte fra Forsvaret. Derav ble det sendt ressurser som står på beredskap, blant annet Bell 412 fra Rygge, samt at HRS allerede hadde kalt ut Sea King og SAR Queen fra henholdsvis Rygge og Sola. Videre beskriver han hvordan det var en pågående dialog mellom Forsvarets liaison og politiet for å tilby og sikre ressurser til støtte for redningsaksjonen (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). På bakgrunn av det Bøifot beskriver om hvordan Forsvaret sendte ressurser, samt kontinuerlig tilbudte nye ressurser, kan det tyde på at omstendighetene tillot Forsvaret å sende ressurser til støtte for politiet. Ettersom Forsvaret kunne rette sitt fokus mot samvirke med politiet gjennom en mengde ressurser, kan en anta at redningsaksjonen i Gjerdrum ble prioritert. Dette kan igjen tolkes som at det ikke var behov for Forsvarets ressurser i håndtering av større kriser på det gitte tidspunktet, og at den militære beredskapen ble ivaretatt til tross for ressursene som ble avsatt til å bistå i redningsaksjonen. Dermed kan det argumenteres for at omstendighetene la til rette for at Forsvaret hadde mulighet til å bistå politiet, og dermed tilrettelegge for samvirke i den hensikt å utnytte ressurser og kompetanse for best mulig håndtering av redningsaksjonen.

I tillegg til at Forsvarets ressurser ble vurdert til å kunne støtte redningsaksjonen, bør også Forsvarets personell trekkes fram. Det beskrives gjennom oppgave 9 at Forsvaret skal bistå det sivile samfunnet der hvor det ikke går på bekostning av militære primæroppgaver. Den 30. desember 2020, var det stort sett vaktpersonell som var på jobb rundt omkring i Forsvaret. Erik Bøifot vitner om et enormt pådriv fra de taktiske kommandoene for å bidra, og det var ikke mangel på personell som ønsket å delta. Bøifot beskriver det som utrolig lett å få ressursene i sving (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). Dette kan antyde at også Forsvarets personell, som en viktig del av Forsvarets ressurser, ønsket å bistå i den hensikt å sikre at alle samfunnets ressurser utnyttet i redningsaksjonen. I etterpåklokskapens lys kan dette synes å ha vært en suksessfaktor for hvordan Forsvaret ble beskrevet å være «på tilbudssiden med mennesker og utstyr». Det bør også nevnes at utfallet kan se annerledes ut ved neste krise. For å spesifisere, kan en senere krise av ulik årsak medføre begrensninger i hvorvidt FOH kan benytte seg av initiativet og viljen til å delta fra de taktiske kommandoene. Et eksempel kan være kriser hvor en har en aktiv motpart, enten en statlig eller ikke-statlig aktør, og dermed må avse Forsvarets ressurser til militær beredskap. Ergo, det kan være en

hårfin linje mellom hvorvidt sivile beredskapsaktører oppfatter Forsvaret som en sentral aktør i samvirke, eller om Forsvaret må begrense sine ressurser til militær beredskap. Uavhengig av dette, kan eksemplene som trekkes fram indikere at Forsvaret hadde tilgjengelige ressurser og personell som kunne benyttes i redningsaksjonen

5.5 Geografisk beliggenhet av skredområdet og lokalisering av Forsvarets ressurser

Den andre faktoren som trekkes fram er den geografiske beliggenheten av skredområdet. Gjerdrum er lokalisert på Østlandet i Viken fylke. Flere av ressursene som ble benyttet fra Forsvaret er lokalisert i nærhet av skredområdet. Oppgave 9 i Langtidsplan for forsvarssektoren, nevner at lokalisering blir vurdert i tråd med dimensjoneringen av enkelte kapasiteter i Forsvaret. Videre beskrives redningshelikopter, Forsvarets helikopterkapasitet, Forsvarets spesialkommando (FSK), og i noen grad Heimevernet, som sentrale kapasiteter for å bistå sivile aktører under krisehåndtering (Forsvarsdepartementet, 2020, s. 31). Med redningshelikopter på Sola og Rygge, Bell 412 på Rygge, FSK på Rena og lokalt Heimevernsdistrikt, kan det antas at den umiddelbare nærheten til skredområdet kan ha fungert som en medvirkende faktor for hurtig innsetting av ressurser. Det vil være utfordrende å argumentere for at støtte fra Forsvaret ville vært mer tidkrevende i andre deler av landet. Dette begrunnes spesielt ved at flere av ressursene var luftbårne og dermed kan fungere over lengre distanser uten at det nødvendigvis går på bekostning av tid.

Derimot kan en trekke fram hurtig tilstedeværelse fra FSK og Ingeniørbataljonen, som begge holder til på Rena. Tidlig morgen den 30. desember var FSK på plass med Joint Terminal Attack Controller (JTAC) for å drive luftromskontroll og koordinering av helikopter og droner. Ingeniørbataljonen på sin side ble kontaktet rett over midnatt på nyttårsaften, og var på plass med broleggere klokken 08.00 den 1. januar (E. Bøifot, personlig kommunikasjon, 12. mars 2021). Foruten luftbårne ressurser, kan en vurdere hvorvidt det ville vært mulig å flytte styrker så hurtig inn i skredområdet dersom skredet hadde skjedd i eksempelvis Nordland. Lokaliseringen på Rena muliggjorde bruk av unike ressurser i FSK og Ingeniørbataljonen uten nevneverdig tap av verdifull tid i redningsaksjonen. Dermed kan det antas at lokalisering av verdifulle ressurser kan ha bidratt til en optimal utnyttelse av Forsvarets ressurser.

6 Oppsummering

Redningsaksjonen i forbindelse med skredet i Gjerdrum har blitt beskrevet som en vellykket redningsaksjon hvor «ressursene fant hverandre». Uttalelsen står i kontrast til andre kriser og ulykker, hvor det til stadighet pekes på samordningsproblematikk. 22. juli 2011 er en av hendelsene hvor det har blitt kritisert at samvirke mellom Forsvaret og politiet var for dårlig. På bakgrunn av uttalelsene rundt samvirke i forbindelse med redningsaksjonen, har jeg forsøkt å identifisere og drøfte faktorer som kan ha påvirket samvirke mellom Forsvaret og politiet under håndteringen av skredet.

Innledningsvis ble det presisert at oppgaven ville undersøke to perspektiver ved samvirke under redningsaksjonen i Gjerdrum. Med bakgrunn i erfaringer og tiltak innført etter 22. juli, har jeg valgt å trekke fram enkelte av tiltakene som hadde til hensikt å bedre samarbeid mellom beredskapsaktører, for å drøfte hvorvidt disse bidro til samvirke mellom Forsvaret og politiet. Ettersom samvirke mellom Forsvaret og politiet ble kritisert 22. juli, har jeg undersøkt om tiltakene har hatt ønsket effekt. Dersom drøftingen utelukkende hadde basert seg på tiltakene etter 22. juli, ville en gjerne gått glipp av faktorer som ikke nødvendigvis kan forklares ut fra spesifikke prinsipper og instruksjer. Dermed drøftes også faktorer som i større grad kan forklares ut fra tilfeldigheter.

Først undersøkte jeg tiltakene om samvirkeprinsipp, bistandsinstruks og øvingssamarbeid som faktorer for samvirke. Å dokumentere at samvirke under redningsaksjonen kunne forklares gjennom bruken og forståelsen av samvirkeprinsippet, viste seg å være utfordrende. Til tross for dette kan en med bakgrunn i uttalelser fra forskningsprosjektets respondenter, anta at samvirkeprinsippet har bidratt til en bevisstgjøring rundt betydningen av samvirke.

Med utgangspunkt i intervjuet med Erik Bøifot, kan en argumentere for at bistandsinstruksen av 2017 fungerte til sin hensikt under redningsaksjonen. Basert på gjennomgangen av hendelsesforløpet fra Forsvaret mottok første telefon fra HRS, til Heimevernet hadde mannskaper i innsats, kan en anta at Forsvaret handlet i tråd med handleplikten og fremførte styrker til støtte for redningsaksjonen. Samtidig trekkes det fram i drøftingen at det er

vanskelig å måle effekten av endringene, ettersom redningsaksjonen hadde sin hjemmel i både bistandsinstruksen og organisasjonsplan for redningstjenesten.

Gjennom drøftingen rundt øvingssamarbeid i forbindelse med kontraterrorøvelser, har det vist seg utfordrende å trekke paralleller mellom tiltaket og evnen til samvirke under redningsaksjonen. Selv om det foreligger lite dokumentasjon rundt hvilken betydning øvingssamarbeidet har hatt for effektivt samvirke, har drøftingen vist at det kan være sannsynlig at øvingssamarbeid har bidratt til økt kunnskap om viktigheten av samordning. Avslutningsvis ble det presisert at på bakgrunn av dokumentasjonen som ligger til grunn, kan en verken avkrefte eller bekrefte påstanden.

Deretter ble det lagt fram og drøftet faktorer som kan ha påvirket samvirke, men som ikke er knyttet opp mot tiltakene etter 22. juli. Faktorene som trekkes fram omhandler betydningen av tilfeldigheter, og hvorvidt flaks og heldige omstendigheter kan påvirke samvirke. For å gi en indikasjon på tilfeldighetenes betydning har jeg sett nærmere på Forsvarets tilgjengelige ressurser og den geografiske beliggenheten av skredområdet i sammenheng med lokalisering av Forsvarets ressurser.

Ved å se på ressursene som Forsvaret bidro med i redningsaksjonen, samt flere uttalelser om hvordan Forsvaret var på tilbudssiden med ressurser, er det mye som tyder på at omstendighetene la til rette for at Forsvaret kunne bistå i redningsaksjonen. På bakgrunn av den samme argumentasjonen kan en anta at det ikke var behov for å benytte Forsvarets ressurser i håndtering av større kriser på samme tidspunkt. Det kan også argumenteres for at Forsvarets personell hadde et ønske om å bistå, hvilket kan ha vært en medvirkende faktor for at Forsvaret ble omtalt som pådrivere i redningsaksjonen.

Til slutt trekkes den geografiske beliggenheten av skredområdet fram. Beliggenheten ses i sammenheng med flere av ressursene som ble tatt i bruk fra Forsvaret. Ved å trekke paralleller mellom beliggenheten av skredområdet og lokaliseringen til Forsvarets ressurser, kan det synes å ha vært heldige omstendigheter knyttet til den umiddelbare nærheten til hverandre.

Dette kan bidra til å styrke antakelsen om at lokalisering kan ha bidratt til optimal utnyttelse av Forsvarets ressurser, og dermed bidratt med å tilrettelegge for samvirke mellom aktørene.

Oppsummert kan en si at det har vært varierende grad av sikkerhet i argumentasjonen som lå til grunn for å drøfte samvirke mellom Forsvaret og politiet under redningsaksjonen i Gjerdrum. Med bakgrunn i oppgavens dokumentasjon kan det tyde på at tiltakene etter 22. juli, mer spesifikt samvirkeprinsippet og øvingssamarbeid, kan ha bidratt til en bevisstgjøring rundt viktigheten av samvirke. Når det gjelder anvendelsen av bistandsinstruksen, er det lite som tyder på at denne fungerte hemmende for samvirke mellom Forsvaret og politiet. Samtidig kan det diskuteres hvor god dokumentasjon som ligger til grunn for å anta at tiltakene etter 22. juli hadde innvirkning på samvirke. Videre mener jeg at argumentasjonen som ligger til grunn for tilfældighetenes betydning, bidrar til å styrke antakelsen om at omstendighetene og flaks kan ha vært medvirkende faktorer for samvirke mellom Forsvaret og politiet under håndteringen av skredet i Gjerdrum. For å konkludere, er det tydelig at samvirke fungerte svært bra under redningsaksjonen i Gjerdrum, og at det var en rekke faktorer som bidro til vellykket samvirke.

7 Referanser

- Bistandsinstruksen. (2017). Instruks om Forsvarets bistand til politiet (FOR-2017-06-16-789). Hentet fra Instruks om Forsvarets bistand til politiet. (FOR-2017-06-16-789): <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2017-06-16-789>
- Bjerga, K. I., & Håkenstad, M. (2013). Hvem eier krisen? Politi, forsvar og 22. juli. I T. Heier, & A. Kjølberg (red.), *Mellom fred og krig: Norsk militær krisehåndtering* (s. 54-74). Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving. 6.utgave*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Espenes, Ø. (2020). Forsvarets bistand til politiet: Legalt grunnlag, instruks og utfordringer . I A. K. Larssen, & G. L. Dyndal (red.), *Strategisk ledelse i krise og krig. Det norske systemet* (s. 296-312). Oslo: Universitetsforlaget.
- Fimreite, A. L., Læg Reid, P., & Rykkja, L. H. (2014). Organisering for samfunnssikkerhet og krisehåndtering. I A. L. Fimreite, P. Lango, P. Læg Reid, & L. H. Rykkja (red.), *Organisering, samfunnssikkerhet og krisehåndtering. 2.utgave* (s. 22-24). Oslo: Universitetsforlaget.
- Forsvarets Operative Hovedkvarter. (2021). *Innledende erfaringer fra Forsvarets bistand ifm leirsked i Gjerdrum*. Upublisert.
- Forsvarsdepartementet. (2016). *Kampkraft og bærekraft. Langtidsplan for forsvarssektoren*. (Prop. 151 S (2015-2016)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-151-s-20152016/id2504884/>
- Forsvarsdepartementet. (2020). *Evne til forsvar - vilje til beredskap. Langtidsplan for forsvarssektoren*. (Prop. 14 S (2020-2021)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-14-s-20202021/id2770783/>
- Hallingstorp, L. (2021, Januar 12). *Åpnet Forsvarets verktøykasse under redningsarbeidet i Gjerdrum*. Hentet fra Forsvaret: <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/aktuelt/apnet-forsvarets-verktoykasse-under-redningsarbeidet-i-gjerdrum>
- Heieraas, B. O. (2020). Bajonetter til innvortes bruk: Sivil-militære relasjoner i et historisk perspektiv. I A. K. Larsen, & G. L. Dyndal (red.), *Strategisk ledelse i krise og krig. Det norske systemet* (s. 239-257). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hovedredningssentralen. (2018). *Håndbok for redningstjenesten. Systembeskrivelse - prinsipper - verdier*. Hovedredningssentralen.
- Hovedredningssentralen. (2018). *Nasjonal veileder for planverk og samvirke i redningstjenesten*. Hovedredningssentralen.
- Jacobsen, D. I. (2013). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. 2.utgave*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2012). *Samfunnssikkerhet*. (Meld.St.29 (2011-2012)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-29-20112012/id685578/>

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2016). *Risiko i et trygt samfunn - Samfunnssikkerhet*. (Meld. St. 10 (2016-2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20162017/id2523238/>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2018, September 28). *Oppfølging etter 22. juli: De viktigste tiltakene*. Hentet fra Regjeringen.: <https://www.regjeringen.no/no/tema/samfunnssikkerhet-og-beredskap/innsikt/oppfolging-etter-22-juli/id2508054/>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020). *Samfunnssikkerhet i en usikker verden*. (Meld. St. 5 (2020-2021)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-5-20202021/id2770928/>
- Justis- og politidepartementet. (2002). *Samfunnssikkerhet*. (St.meld. nr.17 (2001-2002)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2001-2002-/id402587/>
- Justis- og politidepartementet. (2008). *Samfunnssikkerhet - Samvirke og samordning*. (St. Meld. nr. 22 (2007-2008)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-22-2007-2008-/id510655/>
- Kjølberg, A. (2013). Hva er krisehåndtering? I T. Heier, & A. Kjølberg (red.), *Mellom fred og krig. Norsk militær krisehåndtering* (s. 21-43). Universitetsforlaget.
- Nasjonalt Redningsfaglig Råd. (2018). *De frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonenes rolle i dagens samfunn. Utfordringer og tiltak for en styrket redningstjeneste*. Nasjonalt Redningsfaglig Råd.
- NOU 2012:14. (2012). *Rapport fra 22. juli kommisjonen*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-14/id697260/>
- Organisasjonsplan for redningstjenesten. (2019). Organisasjonsplan for redningstjenesten (FOR-2019-12-06-1740). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2019-12-06-1740?q=organisasjonsplan%20for%20redningstjeneste>
- Politi-loven. (2015). Lov om politiet (LOV-2015-09-04-86). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53#KAPITTEL_6
- Simonsen, S. (2019). *Til forsvar av landet. Rettslige rammer og gråsoner i fred, krise og krig*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Solheim, S., & Thommessen, L. S. (2021, Januar 08). *Skredet i Gjerdrum: Dette skjedde de første dramatiske timene*. Hentet fra NRK: https://www.nrk.no/norge/xl/skredet-i-gjerdrum_-dette-skjedde-de-forste-dramatiske-timene-1.15314947
- Thomstad, A. B. (2016). *Terrorangrepet i Oslo. Forsvarets håndhevelsesbistand og samarbeid med Oslo-politiet etter 22. juli*. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.